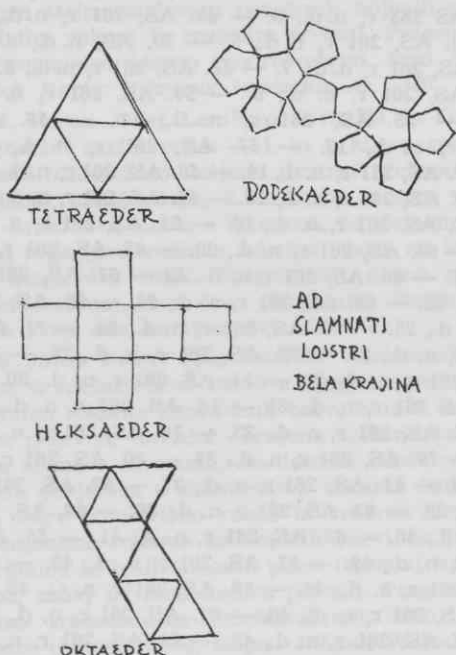

SLAMNATI »LOJSTRI«

BOŽO RAČIČ

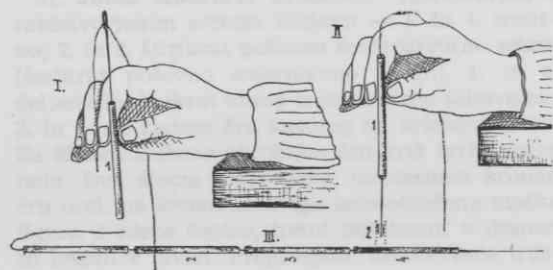
Slamnati »lojstri« ali lestenci služijo kot okras v hiši ali celo v revnih, podružničnih cerkvah, ki si ne morejo nabaviti pravih, kovinskih (Bojanci, Sela nad Stično).

Po hišah jih obešajo navadno v hišni ali božični kot in to za praznike ali za čas hišnih praznikov (ob godovih ali svatbah). Te vrste ceneni okras izdelujejo po revnih krajih (v Halozah, v Beli krajini, na Blokah, v okolici Rakeka in Dolenjskih Toplicah).

Naši primerki so iz Preloke ob Kolpi v Beli krajini. Izdelala jih je ljudska umetnica Angela Starešinič, ki izdeluje poleg »lojstrov« tudi svojevrstno lepe pisanice, na katere piše tudi lepe spominske verzice. Je pa tudi zelo spretna tkalka in vezilja. Zdaj živi na Švedskem.

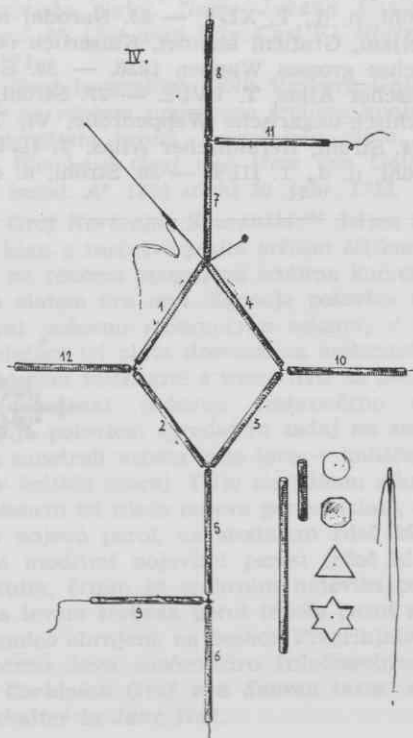
Osnova za lestence je »Kristal«, ki je lahko oktaeder, tetraeder, rombov dodekader z raznimi kombinacijami do zelo kompliciranih, pri katerih je treba posebno paziti na »zapiranje vratice« pri izdelovanju.

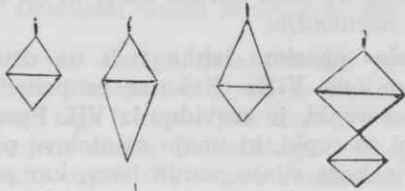
Za izdelovanje lestencev potrebujemo rženo slamo enake debeline brez kolenc in rezana mora biti z ostrim rezilom, da ostane odrezani rob cel, sicer bi se nit zatikala. Če je pa rob počen, lahko zaide nit v razpoko in potem ni mogoče vezati lepih oblik. Poleg slame potrebujemo še lakiran papir, ki je obojestransko barvan in čvrst, ali pa tudi čvrst staniol raznih barv. Papir nastrižemo v okrogle ploščice ali tudi druge oblike, kar poveča efekt ali pestrost lestenca. Ker je potrebno po več sto koščkov, je najbolje nasekati papir ali staniol z luknjačem. Premer koščkov je navadno 15—20 mm. Nadalje potrebujemo še precej dolgo šivanko s podolgovatim ušesom in močno nit.

Nit vdenemo v šivanko in zavežemo na koncu debel vozec. Nato vtaknemo šivanko v odrezano slamo. (I) Slamo držimo med palcem. Z roko potolčemo na rob mize, da se igla pomakne v slami navzdol in pogleda pri spodnjem koncu ven. (II) Šivanko potegnemo iz slame in jo vtaknemo v drugo, nato v tretjo in v četrto, če je osnova kvadrat. (III).

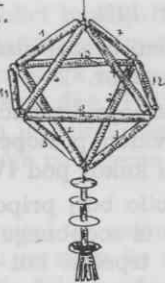
Nato sklenemo kvadrat, ga postavimo pokonci na vogal (IV) in na vrhu zavežemo slami št. 1 in 4. Ta okvir obesimo nekam, da prosto binglja. Potem vdenemo šivanko z nitjo v peto slamo, jo potegnemo skozi in nato prepeljemo še skozi šesto slamo. Konec niti pri zgornjem koncu slame št. 5 privežemo v

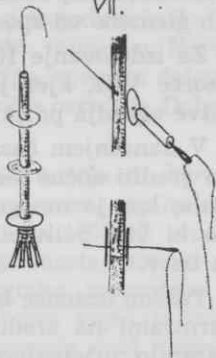
V.

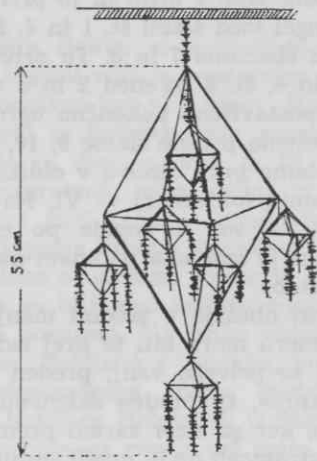
VI.

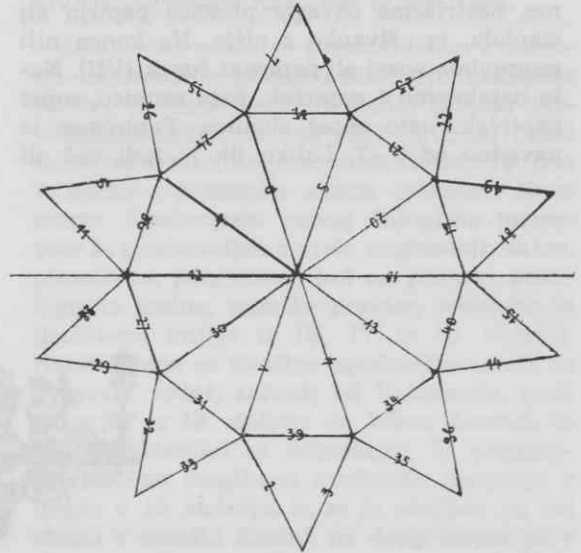
VII.

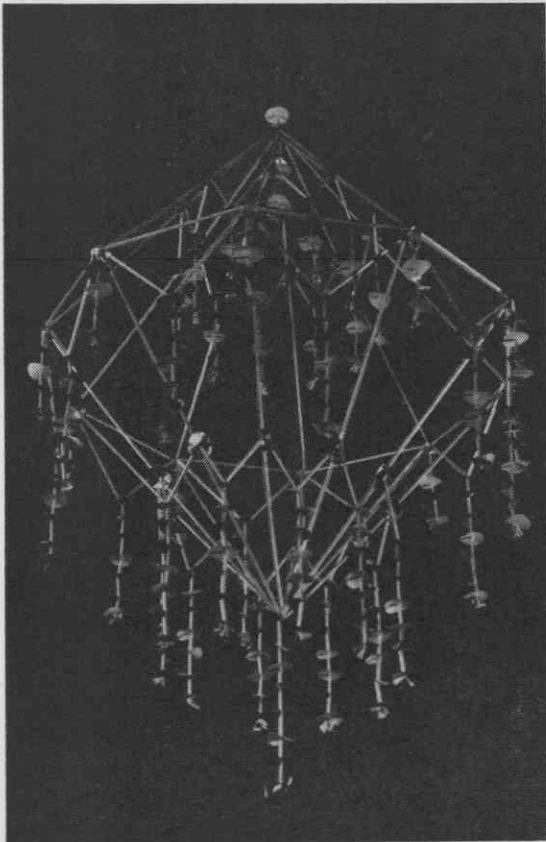
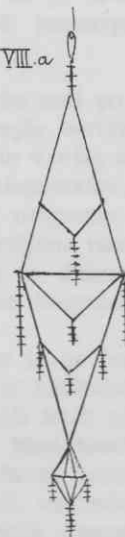
VIIa

VIII

VIIIa

vogal med slamama 2 in 3. Drugi konec slame št. 6 vzdignemo z nitjo in jo privežemo zgoraj v vogel med slami št. 1 in 4. Enak postopek je s slamama 7 in 8. Tu privežemo št. 7 med 1 in 4, št. 8 pa med 2 in 3 v vogalu. S tem je postavljeno pokončno ogrodje. Končno privežemo prečne slame 9, 10, 11 in 12 in tako dobimo prvo osnovo v obliki dveh enakih piramid (oktaeder) — VI. Na to ogrodje obesimo na vse 4 vogale po eno manjšo »karo«, ki je izdelana po istem načinu kakor velika (foto).

Večkrat obešajo v sredini manjši lik in v tem primeru mora biti ta prej izdelan kakor večji in se priveže vanj, preden se »zadnja vrata zapro«, tj. preden sklenemo lik in ga zvežemo, ker ga sicer zaradi premajhnih odprtih v stranicah ne bi mogli spraviti vanj.

Končno se lotimo še izdelovanja repkov ali »bimbale« imenovanih. V ta namen imamo pripravljeno 2 cm dolge narezane koščke slame, nastrižemo okrogle ploščice papirja ali staniola, in šivanko z nitjo. Na koncu niti napravimo vozal ali papirnat čopek (VII). Nato natakneмо 1 papirček, nato slamico, zopet papirček, nato zopet slamico. Papirčkov je navadno od 5—7. Lahko jih je tudi več ali

manj, je odvisno od osnovnega ogrodja. Papirčke pa razporedimo v določenem vrstnem redu, ki naj bo enak zaradi barv, to da potem lepo harmonijo.

»Bimbale« obesimo lahko tudi na druga mesta, kar kaže VIIIa. Kako se pa pritrdijo na stranice repki, je razvidno iz VII. Posebno efektni so repki, ki imajo staniolove ploščice kovinskega sijaja raznih barv, kar pride posebno do veljave pri luči.

Lestenci naj bodo obešeni precej visoko, da jih gledamo od spodaj navzgor.

Za izdelovanje 10 vogalnega lestenca služi vzorec VIII, kjer je razviden postopek graditve ogrodja po principu kakor pod IV.

V današnjem času bi bilo bolj priporočljivo graditi slične lestence iz sodobnega materiala, ker je mnogo bolj trpežen kot slama. To bi bile polivinilne cevke raznih debelin in barv.

Takšne lestence bi že lahko opremili tudi z žarnicami na sredi. Glavno je pri tem, da ohranijo originalno obliko, ki je zrastle v domišljiji nekega podeželskega človeka, ki je imel dovolj smisla za lepoto in dovolj vztrajnosti, da je zamišljeno delo tudi izvršil.

